

Чернявська Л.,
мол. наук. співроб., НЮБ НБУВ

В УКРАЇНІ НАБУВ ЧИННОСТІ ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО МЕДІА»

Опубліковано: Чернявська Л. В Україні набув чинності Закон України «Про медіа» // Громадська думка про правотворення. 2023. №7.

31 березня набув чинності Закон України «Про медіа» № 2849-ІХ, який Верховна Рада України ухвалила 13 грудня 2022 р. Як відомо, ухвалення цього Закону є однією з вимог для вступу України до ЄС. Документ став першим серйозним оновленням медійного законодавства з 1991–1993 років. Його підготовку супроводжували бурхливі дискусії, значну частину вимог європейського законодавства та зауважень зацікавлених сторін було враховано, проте залишились і не взяті до уваги побажання. Новий Закон змінює підхід до взаємин держави з ринком і охоплює більше технологій постачання контенту, ніж було раніше (адже в 90-х не було онлайн-медіа та відеоплатформ). У зв'язку з набранням чинності нових правил медіарегулювання втратили чинність такі закони: «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні»; «Про інформаційні агентства»; «Про телебачення і радіомовлення»; «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення»; «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації»; «Про захист суспільної моралі».

Закон України «Про медіа» розроблено й ухвалено на виконання вимог Європейського Союзу до України, зокрема для подолання надмірних приватних інтересів у медіапросторі України, впровадження в українському законодавстві положень Директиви Європейського парламенту і Ради 2010/13/ЄС про аудіовізуальні медіапослуги від 10 березня 2010 р. зі змінами, внесеними Директивою (ЄС) 2018/1808 від 14 листопада 2018 р., зміцнення незалежності національного регулятора. Впровадження вказаних положень є однією з умов надання Україні статусу кандидата в члени Європейського Союзу.

Серед новацій Закону:

- регулятор, який працюватиме зі всіма видами медіа;
- посилення протидії російській агресії у медійній сфері;
- особливі повноваження для регулятора та механізми взаємодії між регулятором та медіа під час воєнного стану;
- регулювання онлайн-медіа, що поєднує ліберальні підходи (добровільна реєстрація) з відповідальністю за порушення обмежень щодо змісту інформації (незалежно від того, зареєстроване медіа чи ні). За реєстрацію медіа отримують переваги: статус медіа та його журналістів, зменшені санкції тощо;

- чіткий перелік інформації, яка підлягає обмеженням (у т. ч. інформації, яка може заподіяти значну шкоду фізичному, психічному або моральному розвитку дітей);
- порядок та процедуру припинення використання стандарту аналогового телевізійного мовлення;
- вичерпний перелік суб'єктів у сфері медіа та структуровані вимоги до них;
- механізм співрегулювання;
- інститут публічних аудіовізуальних медіа, який охоплюватиме не тільки суспільного мовника, а й реформу комунальних місцевих телерадіоорганізацій;
- реформу повноважень Національної ради з питань телебачення і радіомовлення для інституційного підсилення регулятора;
- реформу відповідальності: чутливіша диференціація санкцій залежно від виду медіа та вчиненого порушення, ефективніший механізм застосування санкцій;
- упорядкування медіазаконодавства.

Закон вводить у законодавче поле поняття онлайн-медіа та передбачає, що сайти та газети можуть реєструватися добровільно. При цьому ті газети, які вже зареєструвалися, аби і далі залишатися в статусі зареєстрованих повинні протягом року після набуття чинності цим законом, тобто до 31 березня 2024 р. повторно зареєструватися. В іншому разі вони можуть продовжувати працювати, однак вже як незареєстровані медіа.

Передбачена можливість і добровільної реєстрації блогерів. Автори документа запевняють, що лише в разі реєстрації блогери потраплять під регулювання Нацради.

Перевагою реєстрації онлайн-медіа є менш суворі санкції за аналогічні порушення у порівнянні з незареєстрованими медіа та можливість отримати грант від держави. Однак фінансові операції онлайн-медіа з більшою ймовірністю потрапляють додатково під моніторинг Нацради з питань телебачення та радіомовлення.

Закон визначає, що в разі, якщо серед власників чинних медіа буде виявлено пов'язаних осіб з РФ, то реєстрація таких медіа скасовується Нацрадою. Спрощено і процедуру анулювання ліцензії підсанкційних медіа.

Крім цього законодавець надав право Нацраді видавати заборону на тимчасове поширення сайтів, тобто можливість їх закрити. Автори запевняють, що закрити без суду будуть лише незареєстровані ЗМІ. Ст. 116 Закону України «Про медіа» визначає, що незареєстрований сайт можуть закрити в разі якщо його штрафували 5 разів протягом місяця за значні порушення (поширення інформації, яка принижує державну мову, відмова у проведенні перевірки Нацрадою тощо), за умови, якщо ці штрафи не було скасовано. Водночас Закон чітко не прописує порядок застосування санкцій,

що, як зазначають експерти, потенційно даватиме можливості Нацраді зловживати санкційним інструментарієм. Також серед санкцій, які залишаються у розпорядженні Нацради, є штрафи.

Ще однією новелою Закону стали можливість розгляду справ проти медіа у суді протягом 2 днів. Зазначається, що прискорені суди проти медіа будуть відбуватися лише за наявності загрози національній безпеці та з метою запобігання заворушенням. Чи будуть застосовувати цю норму дійсно у виключних випадках покаже час.

Закон визначає Національну раду з питань телебачення і радіомовлення органом державного регулювання діяльності медіа, а також органом нагляду у цій сфері.

Конкретизовані також вимоги до прозорості структури власності та контролю медіа, окрім того, документ визначає особливості правового регулювання діяльності медіа в умовах збройної агресії.

Нацрада може не лише реєструвати медіа, а й закривати – без рішення суду. Причиною може бути подача ліцензіатом недостовірних відомостей про свого бенефіціара (кінцевого власника), а також, якщо структура власності компанії не відповідає Закону.

Також тепер законодавчо врегульовано питання щодо діяльності каналу «Рада». Він стає державним і має забезпечувати трансляцію засідань парламенту. Під час воєнного стану й обмеження прямих трансляцій, канал викладає записи у день проведення пленарного засідання.

Основні цілі Закону – збалансувати правила гри для всіх учасників, а також перехід до парадигми партнерства між ринком і державою, де ринок виробляє і погоджує правила, а в разі порушень держава спочатку попереджає, а лише потім починає штрафувати. Перевагою нового Закону стане також перехід до електронного документообігу: у 2024 р. має з'явитися електронний кабінет, однак точна дата змін поки невідома, оскільки це пов'язано з фінансуванням регулятора.

Паралельно із впровадженням Закону України «Про медіа» триває підготовка ще двох дотичних законів, які стосуються медіа: про рекламу і про зміни до виборчого законодавства. Обидва законопроекти вже напрацьовані.

Загалом українські експерти, зокрема голова громадської організації «Детектор медіа» і член Ради коаліції Реанімаційного пакету реформ Н. Лигачова та директор директорату з питань інформаційної політики та інформаційної безпеки Міністерства культури та інформаційної політики Г. Красноступ, ухвалення Закону України «Про медіа» називають головною подією року і великим кроком на шляху до євроінтеграції.

Виконавча директорка Національної асоціації медіа К. М'ясникова (член робочої групи) до важливого позитиву Закону віднесла те, що він регулює всі види медіа, частина з яких раніше була поза правовим полем.

Як відзначив міністр культури та інформаційної політики України О. Ткаченко, Україна йшла до цього Закону понад 10 років. Документ забезпечує

прозорість медійного простору та реалізує права на свободу вираження поглядів, отримання різнобічної, достовірної та оперативної інформації та її вільного поширення. Цей Закон є важливим кроком не лише на шляху вступу до Євросоюзу, а й посилює український інформаційний фронт у боротьбі з російською пропагандою.

Як зазначає українська політична діячка, журналіст, експерт у сфері комунікацій Є. Кравчук, прийняття цього Закону стало одним з найважливіших парламентських досягнень року.

Серед найбільш важливих новацій вона відзначила те, що, по-перше, цей Закон спрямований на посилення захисту інформаційного простору України від впливу держави-агресора. Він містить обмеження діяльності російських медіа, власниками яких є громадяни РФ. Також Закон забороняє поширення матеріалів, що ставлять під сумнів територіальну цілісність України та містять пропаганду на користь держави-агресора та її органів влади.

По-друге, Закон створює базу для подальшого посилення позицій державної мови у медіа. Зокрема, у ньому прописані визначення україномовної програми та фільму. А мінімальна частка української мови на національному телебаченні поступово збільшиться із 75 % до 90 % – і не в липні 2024-го, як планувалося спочатку, а вже у лютому того ж року.

По-третє, дія цього Закону поширюється на онлайн-медіа. Він дає визначення платформ спільного доступу до інформації (Facebook, Twitter), до відео (YouTube) і OTT-платформам. Хоча новий Закон і не зобов'язує блогерів реєструватися, для YouTube-блогерів є можливість добровільної реєстрації, якщо вони хочуть офіційно називатися медіа і добровільно підпадати під дію Закону, отримавши статус журналістів і законодавчий захист своєї роботи.

Ще одна новація стосується тих випадків, коли зареєстровані медіа припускаються порушень. Новий Закон запровадив систему приписів: це не санкції, а система інформування про помилки. Лише коли медіа має багато нескасованих приписів, тоді регулятор переходить на стадію штрафів. І лише якщо штрафів буде чимало, а порушення системні та значні – регулятор звернеться до суду.

Є. Кравчук відзначила, що відтепер позбавити телеканал ліцензії чи заблокувати зареєстроване онлайн-медіа можна лише через суд. Вона підкреслила, що цей механізм дає більші гарантії свободи слова, аніж у низці європейських держав. У багатьох країнах ЄС регулятор може позбавити медіа ліцензії без суду, а вже потім медіа може оскаржити його рішення в суді.

Виняток зроблено лише для анонімних інтернет-сайтів. Їх Нацрада може заблокувати своїм рішенням без попереднього звернення до суду, якщо вони систематично поширюватимуть заборонений контент. Утім, навіть такі медіа матимуть змогу оскаржити заборону постфактум.

Ще одна дотична і приємна для медіа новація: дозвіл на супутникове мовлення суттєво подешевшає, а ліцензія замінюється на простішу за процесом реєстрацію.

Крім цього, окремим блоком змін передбачена можливість для суспільного мовлення робити спільні проєкти з іншими компаніями.

Важливою новацією документа експерти також називають створення органів співрегулювання. Тобто запровадження спільного регулювання у сфері медіа за участі Нацради з питань телебачення та радіомовлення та обраних представників медіасфери.

Це взагалі новий для України інститут, який передбачає дві основні функції: створення і виписування кодексів мовлення щодо контентних обмежень. Тобто самі медіа разом з регулятором виписуватимуть кодекси, що міститимуть всі нюанси мовлення. Наприклад, заборону на поширення інформації, яка підбурює до насильства стосовно певних груп або утисків: визначатиме, коли саме це можна вважати підбурюванням, коли утисками, коли поширювану інформацію можна назвати закликком, чи це мова ворожнечі тощо.

Водночас деякі експерти зазначають, що хоча теоретично орган співрегулювання впливає на виписування штрафів та інших санкцій щодо медіа, однак Закон дозволяє регулятору проігнорувати напрацювання органу. Так само Нацрада може вчинити і з іншими напрацюваннями стосовно питань медіарегулювання. Тобто знівелювати саму ідею співрегулювання.

Голова Національної ради з питань телебачення і радіомовлення О. Герасим'юк зазначила, що згідно із новим Законом Нацрада стала конвергентним регулятором медіа, тобто відтепер вона контролює не тільки телебачення та радіо, а й друковані видання, інтернет-медіа, медіасервіси. Наприклад, Нацрада не може регулювати чи впливати на YouTube, але може спілкуватись з адміністрацією таких платформ і вживати заходів, якщо через YouTube поширюються в Україні ворожі заклики чи мова ворожнечі тощо.

Крім цього, у питанні реагування на прояви поширення дискримінації і мови ворожнечі в медіа Національна рада з питань телебачення і радіомовлення співпрацюватиме з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини.

Як зауважив член Національної ради, медіаюрист, один з розробників Закону О. Бурмагін, Закон України «Про медіа» передбачає два рівні мови ворожнечі. Перший належить до грубих порушень і стосується розпалювання ненависті і жорсткості до груп за національною, расовою, релігійною ознаками. Тут Національна рада може накласти спершу значний штраф, потім тимчасове обмеження на 14 днів за рішенням регулятора, і далі звернення до суду про повне блокування. Другий рівень – поширення висловлювань, що підбурюють до дискримінації чи утисків щодо окремих осіб та груп осіб на основі етнічного і соціального походження, громадянства, раси, релігії та вірувань, віку, статі, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, інвалідності або за іншою ознакою. У цьому випадку для ухвалення рішення регулятором він має провести перевірку.

Цей Закон також передбачає декілька структурних змін і реформ. Одна з них – це створення публічних аудіовізуальних медіа, тобто реформа комунальних телерадіоорганізацій. Це теж один з міжнародних обов'язків, з

виконанням якого Україна до цього часу зволікала. Реформа спрямована на те, щоб убезпечити компанії від впливу власника та сприяти їхній незалежності. Мета – щоб вони могли доносити локальну інформацію до своєї аудиторії та бути інструментом діалогу всередині громад. Механізми запуску цієї реформи зараз напрацьовуються. До кінця червня Нацрада має розробити підзаконні акти, а також у червні буде обрано п'ять компаній, які візьмуть участь у пілотному проєкті реформування. Цей проєкт триватиме до жовтня. У листопаді Незалежна асоціація медіа планує розробити загальні рекомендації на основі цього досвіду, а вже з грудня організувати консультативну програму та школу для комунальних медіа.

Водночас, відзначаючи важливість прийнятих законодавчих змін, юрист, заступник директора Центру демократії та верховенства права, член Незалежної медійної ради, член робочої групи з розроблення закону І. Розкладай звернув увагу на те, що хоча новий Закон України «Про медіа» та набрав чинності 31 березня цього року, для впровадження його норм знадобиться десятиліття.

Зокрема, до 30 квітня 2023 р. РНБОУ має передати до Міністерства культури та інформаційної політики України перелік осіб, що створюють загрозу нацбезпеці України (п. 29 Перехідних положень), до 30 вересня цього ж року планують погодити структури власності медіа, а також з 30 вересня – почати створення органів співрегулювання.

Окрім цього, до 1 січня 2024 р. мають затвердити Стратегію Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення на 2024–2026 роки.

31 березня 2024 р. набирають чинності повні санкції щодо онлайн-медіа (п. 14 Перехідних положень). З 1 січня 2024 р. наберуть чинності норми закону щодо обсягів програм державною мовою. А 31 березня 2024 р. – закінчення строку реєстрації нелінійних медіа (насамперед це VOD-сервіси, які зараз взагалі не регулюються), що діють на момент набрання чинності норм Закону України «Про медіа».

Також 31 березня 2024 р. – кінцевий термін реєстрації друкованих медіа, а інформаційні агентства мають визначитися зі своїм статусом: їхні реєстраційні документи втратять чинність. Затвердження критеріїв онлайн-медіа має відбутися через рік після набрання чинності Законом.

До 30 вересня 2024 р. триватиме реєстрація іноземних лінійних медіа, що походять із країн поза ЄС. До 31 березня 2025 р. потрібно подати заяви про внесення фільмів до Державного реєстру фільмів.

1 січня 2026 р. наберуть чинності норми щодо обсягів програм незалежних студій виробників.

І. Розкладай зазначив, що через війну норми щодо обсягів європейського продукту, яких вимагає Європейська директива про аудіовізуальні сервіси, стануть чинними лише 1 січня 2031 р. Юрист також передбачає й появу певного пакета поправок до Закону України «Про медіа».

Щодо питань про обмеження новим Законом свободи слова, то, як відзначив медіаюрист Лабораторії цифрової безпеки та Комісії з журналістської етики, член робочої групи з написання Закону України «Про медіа» М. Дворовий, новий Закон кодифікує контентні обмеження, що вже наявні в чинному законодавстві, та формує з них єдину і більш зрозумілу систему. Водночас вперше в історії України створюється механізм притягнення до відповідальності онлайн-медіа та друкованих медіа, а також певних категорій аудіовізуальних медіа (VOD-платформи) за поширення ними протиправного контенту.

Це є певним обмеженням свободи слова з точки зору правомірності обмежень свободи вираження поглядів, але такі обмеження є необхідними в демократичному суспільстві. Тож Закон посилює відповідальність для онлайн– та друкованих медіа лише у разі систематичного порушення законодавства, хоча остаточне припинення їх діяльності в будь-якому разі відбувається через судові рішення (єдиний виняток – анонімні онлайн-медіа). Права ж журналістів у контексті нового Закону, наголосив М. Дворовий, залишаються незмінними.

Як зазначив І. Розкладай, на жаль, український регулятор до цього моменту є «найслабшим у Європі»: йдеться про відсутність широких повноважень щодо застосування санкцій, які має британський Ofcom чи французький або німецький регулятори. Також наявна проблема з урізанням бюджету Нацради, яка із набуттям чинності Закону зобов'язана розширити свій функціонал. Зрозуміло, що Україна ніколи не матиме нормального медіаринку без надання регулятору нормального функціонала та здійснення контролю за його діяльністю, щоб виключити зловживання повноваженнями.

На аспекти, що стосуються гарантій незалежності українського регулятора вказували як європейські, так і українські експерти. Зокрема, згаданий раніше І. Розкладай, а також очільник Української Гельсінської спілки з прав людини О. Павліченко та народний депутат України М. Княжицький наголошують: Закон запрацює лише за умови незалежності регулятора. Побоювання щодо незалежності Нацради у багатьох експертів пов'язані з тим, що цього року регулятору не дають достатньо фінансового ресурсу, тому впровадження певних новацій – під питанням. О. Павліченко крім цього зауважує, що впровадження прийнятого документа ускладнює його надто великий обсяг і перевантаження перехідними положеннями. А М. Княжицький звертає увагу на посилення державного телебачення в Україні, що, на його думку, є неприпустимим відповідно до стандартів Ради Європи.

М. Дворовий зазначив, що наразі неможливо кардинально змінити механізм створення Нацради, бо він прописаний в Конституції України, і зміни на період воєнного стану не можливі. Натомість в Законі прописано процедуру призначення членів Нацради, яка має зробити цей процес максимально прозорим і справедливим.

Оцінюючи прийнятий Закон, перший секретар Національної спілки журналістів України (НСЖУ) Л. Куц до позитивів документу віднесла

впровадження Євродирективи про аудіовізуальні сервіси та впровадження регуляції медіа в умовах збройної агресії. До недоліків – гіпотетичну можливість використання Нацради в політичних цілях.

На думку програмного директора ГО «Детектор медіа», секретаря Наглядової ради Суспільного мовлення В. Міського, ухвалення Закону – це лише початок реформи медіа. Він зазначив, що новий законодавчий акт містить норми, які мають покращити роботу Суспільного мовника. Водночас В. Міський зауважив на ризику повернення у законодавче поле державних мовників, що суперечить стандартам Ради Європи.

Крім того, експерти наголошують, що для того, аби новий Закон почав діяти, як передбачено всіма його статтями, потрібно прийняти якісні підзаконні акти. О. Бурмагін зауважив, що вже підготовлено близько 30 з них. Вони будуть оприлюднені для обговорення, яке триватиме місяць. 14 проєктів підзаконних актів до Закону України «Про медіа», що стосуються реєстрації, ліцензування та моніторингу медіа, вже винесено на обговорення громадськості.

Голова Наглядової ради Суспільного та представниця «Детектор медіа» С. Остапа наголосила на важливості максимальної публічності введення підзаконних актів. Адже і в більш мирний час впровадження таких законів є величезним стресом. А під час воєнного стану та поготів.

Взагалі Закон України «Про медіа» викликав різні реакції у медіаспільноті. Ще на етапі розгляду законопроект розкритикувала Міжнародна федерація журналістів (МФЖ), але привітали Репортери без кордонів. Розкритикували окремі журналісти, але підтримали окремі громадські організації.

Зокрема, законопроект критикувала переважна більшість редакторів друкованих ЗМІ. Член правління Інтернет Асоціації України М. Тульєв заявляв, що у разі ухвалення законопроекту про медіа Національна рада з питань телебачення і радіомовлення стане гіршою за російський Роскомнадзор установою.

Головне юруправління Верховної Ради України також зазначало, що у законопроекті «Про медіа» недостатньо враховано конституційний припис щодо заборони цензури. До того ж, за оцінкою юруправління недостатньо враховані норми Директиви Європарламенту щодо статусу регулятора.

А Національна спілка журналістів України (НСЖУ) виступила із заявою, в якій піддала законопроект гострій критиці й закликала відкласти його розгляд до перемоги України в російсько-українській війні.

Після ухвалення Закону МФЖ продовжує заявляти, що нещодавно ухвалений документ ставить свободу та плюралізм українських медіа під загрозу. І з посиланням на НСЖУ – свого члена – називає нові повноваження Національної ради телебачення та радіомовлення «надмірними».

Українські експерти, зокрема, виконавча директор Інституту масової інформації О. Романюк та голова комітету Незалежної медіапрофспілки

України С. Штурхецький пояснюють критику Закону України «Про медіа» з боку МФЖ тим, що МФЖ спирається виключно на позицію своїх членів. Якщо їхній член – НСЖУ – виступив з ініціативою критичної заяви, то вони автоматом її підтримують. «Репортери без кордонів» не мають таких обмежень, отримують інформацію з кількох джерел й аналізують її. Окрім того, у «Репортерів» є юрвідділ, який сам окремо вивчав це законодавство, у той час як в МФЖ такого відділу немає.

Разом з тим С. Штурхецький зазначає, що окремі положення прийнятого закону можуть відкинути Україну від європейських стандартів і стати загрозою для свободи слова.

Л. Куц зазначила, що під час розгляду нового медіазаконодавства в Україні НСЖУ постійно інформувала міжнародних партнерів про ризики для свободи слова, які може створити новий Закон. Загалом НСЖУ вітає втілення євродирективи про аудіовізуальні послуги і підтримує осучаснення медійного законодавства. Водночас висловлює стурбованість 1) політичною залежністю національного регулятора; 2) наданням йому повноважень регулювати також друковані і онлайн-ЗМІ – на тлі політичної залежності. Ці головні застереження не були взяті до уваги під час розгляду законопроекту.

На думку переважної більшості експертів, питання того, чи створить новий Закон загрози для свободи слова, залежить від регулятора, який має довести свою незалежність і спроможність регулювати ринки, досвіду роботи на яких Нацрада не має (друковані видання і онлайн). Також залежить від уряду, який має затвердити підзаконні акти – критерії, процедури тощо. НСЖУ пильно стежитиме за розробкою цих документів і наполягатиме на тому, щоб такі документи не ухвалювалися без консультацій із практиками, зокрема з журналістами друкованих та онлайн-ЗМІ.

Закон «Про медіа», який Верховна Рада України ухвалила 13 грудня 2022 р., проаналізували й експерти Ради Європи. Загалом в експертному висновку щодо відповідності нового Закону «Про медіа» Директиві ЄС 2018/1808 про аудіовізуальні медіа-послуги (AVMSD) йдеться про те, що Закон «Про медіа» відповідає Директиві і стандартам РЄ. Водночас, за результатами експертної оцінки, документ містить деякі неузгодженості, які рекомендували виправити.

По-перше, це неузгодженість закону з Директивою щодо мови ворожнечі. Йдеться про озвучення причин, з яких особа потрапила «списку заборонених». Також перехідні положення передбачають, що ті імена, які вже є в «списку заборонених» на дату набрання чинності законом, залишаються в списку та не потребують повторного оцінювання. Проте, оскільки внесення до списку є серйозним обмеженням свободи вираження поглядів, має бути проведено повне переоцінювання кожної особи, навіть якщо її прізвище вже було в списку.

Водночас один з ініціаторів законопроекту М. Потураєв, голова парламентського комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики, народний депутат від фракції «Слуга народу» відповідаючи на критику МФЖ зазначив, що навколо нового Закону «Про медіа» розгорнута

дезінформаційна кампанія, яка спрямована на керівні інституції ЄС, уряди та політиків країн-членів Євросоюзу. Метою кампанії є примус України до перегляду деяких фундаментальних положень закону через створення загрози «незалику» цього пункту однієї з семи умов для початку переговорів щодо членства нашої держави у ЄС.

М. Потураєв навів декілька відверто неправдивих, на його погляд, тверджень із заяв-скарг.

Зокрема відвертою брехнею він назвав твердження, що відповідно Закону робота медіаорганізації може бути припинена без рішення суду або регулятора. Бо закон України, на відміну від законодавства більшості держав-членів ЄС, де національні регулятори мають значно більші права, чітко визначає, що обмежити роботу зареєстрованих медіа можна виключно на підставі судового рішення.

Інший неправдивим твердженням є те, що Закон надає державі право створювати державні медіа, що призведе до знищення незалежних медіа та монополізації у медіапросторі. Адже Закон прямо і без жодних компромісів забороняє державі та будь-яким державним органам бути засновниками та власниками будь-яких медіа. Виняток робиться лише для іномовлення, якому знов-таки прямо забороняється мовлення на території України; для радіомовлення Міністерства оборони – тимчасово, тільки на час війни і тільки у прифронтових районах; а також для парламентського телеканалу «Рада», робота якого має бути додатково обмежена окремим законом.

Маніпуляцією є також твердження, що Закон надав національному регулятору право регулювання всього медіапростору включно з соціальними мережами. Насправді регулятор буде мати справу із зареєстрованими медіа, до яких можуть належати і блогери, але виключно в разі, якщо вони самі схочуть отримати відповідний статус. Реєстрація для онлайн медіа також є добровільною.

Маніпулятивними є також закиди у «безпрецедентних, каральних та репресивних правах регулятора щодо медій», які начебто встановлюються цим Законом. Насправді права регулятора принципово не змінюються у порівнянні з первинним законодавством зразка ще 1994 р. Раніше ці права не викликали жодного занепокоєння в міжнародних організацій. Водночас європейські національні регулятори зазвичай мають більші права, ніж сьогодні отримає українській регулятор навіть у час війни на знищення України.

Маніпулятивним є й закид щодо недостатньої присутності серед членів українського національного регулятора представників журналістських професійних організацій. І це при тому, що щонайменше одного із членів нинішнього складу регулятора висунула Національна спілка журналістів України, а головою Нацради є людина з офіційним званням заслуженої журналістки і членкиня НСЖУ.

М. Потураєв і І. Розкладай також зазначають, що головною причиною критики Закону України «Про медіа» є те, що окремі представники керівництва

певних українських журналістських організацій разом із тими ж міжнародними організаціями послідовно боролися і продовжують боротися проти заборони російських та проросійських медіа в Україні; заборони російських медіа у Європі та країнах демократичного, цивілізованого світу. Також експерти звертають увагу на те, що членом міжнародних журналістських організацій, які за підтримки своїх українських колег зараз намагаються дискредитувати та ревізувати Закон «Про медіа», досі є російський «Союз журналістів» із такими його відомими членами, як Д. Кісельов, В. Соловійов, О. Скабеєва та іншими воєнними злочинцями і пропагандистами геноциду українського народу. Жодного бажання позбавитись такого ганебного партнерства ці міжнародні організації не продемонстрували. Це надто політизована історія, метою якої є не дати Україні ефективно захищати український медіапростір.

Про критику нового Закону, як наслідок вибіркового і несистемного аналізу тексту законопроекту або свідомих маніпуляцій говорять також К. М'ясникова та директорка Лабораторії цифрової безпеки В. Володовська.

Підсумовуючи сказане, українські експерти зазначають, що лише після закінчення воєнного стану і здійснення необхідних змін статтей Конституції України щодо інформаційної сфери та повноважень органів влади можна буде подумати над редизайном процедур призначення регулятора, побачити, як ітиме регулювання друкованих видань і онлайн-медіа і побачити, чи справді станеться сповзання до авторитаризму.

Але вже зараз очевидно, що цей Закон фактично дозволяє Україні вступити в європейський інформаційний простір, де діють спільні закони та правила. Адже Закон України «Про медіа» високо оцінений європейською комісією та отримав 9/10 балів. Зокрема, він досить добре узгоджується з Директивою ЄС про аудіовізуальні медіапослуги та стандартами РЄ в українському медійному законодавстві.

Переважна більшість експертів погоджуються – впровадження нових правил гри залежатиме від громадянського суспільства та діалогу влади із його представниками, щоб забезпечити безпечне та надійне медіа середовище

(Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: Офіційний вебпортал Верховної Ради України (<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2849-IX#Text>); Офіційний сайт Національної ради з питань телебачення і радіомовлення (<https://www.nrada.gov.ua/zakon-pro-media-shho-zminytsya-dlya-medijnykiv-spozhyvachiv-mediakontentu/>; <https://www.nrada.gov.ua/natsionalna-rada-obgovoryla-z-upovnovazhenym-verhovnoyi-rady-z-prav-lyudyny-spilni-zavdannya-u-protydyi-movi-vorozhnechi-dyskryminatsiyi-v-media/>; <https://www.nrada.gov.ua/natsionalna-rada-nadaye-roz-yasnennya-shhodo-vprovadzheniya-zakonu-pro-media/>; <https://www.nrada.gov.ua/rada-yevropy-oprylyudnyla-ekspertnyj-vysnovok-zakonu-ukrayiny-pro-media/>); Інформаційний портал «Юридичний факт» (

media); Юридична практика (<https://pravo.ua/sohodni-nabuv-chynnosti-zakon-ukrainy-pro-media-pro-perevahy-rozpovily-v-profilnomu-parlamentskomu-komiteti/>); «Судово-юридична газета» (<https://sud.ua/uk/news/publication/266150-vstupil-v-silu-zakon-o-media-cho-izmenitsya-dlya-onlayn-media-bloggerov-i-gazet/>); «Детектор media» (<https://detector.media/rinok/article/208374/2023-02-26-desyat-nayvazhlyvishykh-novel-zakonu-pro-media/>); <https://detector.media/infospace/article/209038/2023-03-17-yak-implementuvaty-zakon-pro-media-v-umovakh-nedofinansuvannya-natsrady/>; <https://detector.media/infospace/article/206665/2023-01-04-visim-prychyn-chomu-ievrozakon-pro-media-dobryy-i-odna-prychyna-chomu-ni/>; <https://detector.media/rinok/article/209984/2023-04-11-yak-komunalni-teleradiokompanii-mayut-perevilytys-u-publichni-media/>; <https://detector.media/infospace/article/207159/2023-01-18-na-vprovadzhennya-norm-zakonu-pro-media-neobkhidno-blyzko-desyaty-rokiv-igor-rozkladay/>; <https://detector.media/infospace/article/206858/2023-01-10-novyiy-zakon-pro-media-pytannya-i-vidpovidi-v-ramkakh-roboty-garyachoi-linii-kzhe/>; <https://detector.media/infospace/article/207683/2023-02-03-ievropeyskyy-soyuz-pokhvalyv-ukrainu-za-zakon-pro-media/>; <https://detector.media/infospace/article/207432/2023-01-27-mizhnarodna-federatsiya-zhurnalistiv-rozkrytkuvala-zakon-pro-media-reaktsiya-ukrainskykh-mediynykiv/>); ЗМІ для змін (<https://cs.detector.media/reforms/texts/185040/2022-12-08-gromadski-organizatsii-zaklykaly-radu-ukhvalyty-novyiy-zakon-pro-media/>); ІНА «Українські Новини» (<https://ukranews.com/ua/news/924250-sogodni-nabuv-chynnosti-skandalnyj-zakon-pro-media/>); Радіо Свобода (<https://www.radiosvoboda.org/a/zakon-pro-media-plyusy-minusy-zahrozy-eksperty/32219915.html>); Телеканал Прямий (<https://prm.ua/v-ukraini-nabuv-chynnosti-skandalnyy-zakon-pro-media-shcho-zminytsia/>); Факти (<https://fakty.com.ua/ua/ukraine/polituka/20230331-derzhavnoyi-movy-na-telebachenni-pobilshaye-nabuv-chynnosti-zakon-pro-media/>); Центр прав людини ZMINA (<https://zmina.info/articles/es-ne-podobalysya-chorni-spysky-v-zakoni-pro-media-ale-my-napolyahaly-shcho-v-nas-viyna-mediayuryst-chlen-natsrady-oleksandr-burmahin/>; <https://zmina.info/news/rada-yevropy-nadala-ekspertnyj-vysnovok-i-rekomendacziyi-shhodo-zakonu-pro-media/>)).